

УДК 78.071.1/.4(470+477)''18''Фейст

DOI: [https://doi.org/10.31318/2414-052x.4\(45\).2019.189794](https://doi.org/10.31318/2414-052x.4(45).2019.189794)

ДОВЖИНЕЦЬ І. Г.

Довжинець Інна Георгіївна — кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри хореографії та музично-інструментального виконавства Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (Київ, Україна).

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-9663-2576>

НЕВІДОМИЙ КОСТЯНТИН ФОН ФЕЙСТ: КОМПОЗИТОР, ПІАНИСТ, ПЕДАГОГ

Розглянуто постать композитора, педагога, піаніста Костянтина Францовича фон Фейста. Охарактеризовано окремі етапи його життєвого шляху та напрями творчої діяльності, змалювано творчий портрет митця, розкрито його роль у культурно-мистецькому житті України середини XIX століття. З'ясовано, що К. фон Фейст був талановитим концертуючим піаністом. Композитор К. фон Фейст писав переважно популярні на той час салонні п'єси і військові марші, які щедро присвячував членам імператорської родини, даруючи з нагоди ювілеїв, державних свят і різних життєвих подій. Утілюючи свій задум, К. фон Фейст уважний до кожної деталі: він каліграфічно чітко випишував усі знаки акцентуації, педалізації, різноманітні штрихи, динамічні градації. Його автографи справляють враження витонченої графічної роботи. Він активно виявив себе на педагогічній ниві, зокрема його вважають одним із фундаторів приватних музичних шкіл в Україні. У закладах, які відкрив музикант у Воронежі, Сумах, Києві, Ніжині, навчалися діти з родин заможних і бідних городян. За спогадами сучасників, він був сумлінним і досвідченим викладачем. Композиторська спадщина К. фон Фейста здебільшого втрачена, проте окремі матеріали, які збереглися у фондах бібліотек, свідчать про його високий професіоналізм і майстерність. Опуси митця неодноразово прихильно сприймали представники імператорської родини, нагороджуючи його коштовними подарунками. Плідна діяльність К. фон Фейста становить вагомий внесок у розвиток української культури, особливо музичної освіти. Композиторський доробок К. фон Фейста відбиває естетичні тенденції розвитку російської музики у другій половині XIX століття.

Ключові слова: діяльність композитора і піаніста К. фон Фейста, музична освіта, музична школа.

Постановка проблеми. В історії української музики є чимало забутих імен митців, які за життя дотримувались провідних творчих позицій, їх високо цінували сучасники, але, відійшовши у небуття, вони поступово зникли з пам'яті нащадків. Проте внесок цих незаслужено забутих музикантів у становлення національного мистецтва зазвичай досить вагомий і заслуговує на поглиблене вивчення. До таких митців належить і Костянтин Францович фон Фейст композитор, піаніст, педагог. Роки його життя, як і значна частина біографії, сьогодні не відомі.

Аналіз останніх публікацій. У деяких українських наукових розвідках лише епізодично згадується про окремі аспекти педагогічної діяльності музиканта¹. До

¹ Бовсунівська Н. М. Доброчинність у сфері музичної освіти Волинської губернії: історичний екскурс // Сучасна музика в сучасному світі: зб. наук. праць / Житомирський держ. ун-т ім. Івана Франка.

речі, у фондах Російської національної бібліотеки віднайдені нотні рукописи творів К. фон Фейста. У публікаціях працівників цього закладу переважно описано зовнішній вигляд збережених фоліантів, наголошено на їх історичному значенні¹. Зокрема, Галина Тимощенко зазначає, що ім'я Костянтина фон Фейста «є маловідомим, а то й невідомим узагалі. Проте залишилися пов'язані з цим ім'ям рукописи, яким пощастило, тому що вони “не згоріли”, але не пощастило, бо створила їх якраз та сама невідома особа»². Отже, життя і творчість Костянтина фон Фейста становлять недосліджену сторінку у вітчизняному музичному літописі.

Мета статті — охарактеризувати творчий портрет митця, визначити його роль у культурно-мистецькому житті України середини XIX століття.

Виклад основного матеріалу. Костянтин Францович фон Фейст, поляк за походженням, здобув музичну освіту у Варшавській консерваторії. Невідомо, з яких причин він опинився в Україні, проте з публікацій у місцевій пресі відомо, що з 1842 року оселився в Харкові. Зокрема, у «Губернських відомостях» (від 3 листопада 1857 року) йдеться про «місцевого композитора пана Фейста». Автор публікації, який побажав залишитися невідомим³, стверджував, що композитор «уже понад п'ятнадцять років невідлучно проживає в Харкові», і справжній розвиток таланту митця, якому «слід віддати належну справедливість ... відбувся, власне, на харківській землі»⁴. Музикант був відомим у місті, його як композитора знали «...не тільки в Росії, а й за кордоном... Зокрема, схвальні відгуки про пана Фейста розміщені в “Kurjer Warszawski” (“Варшавський кур'єр”), віденській газеті “Local Zeitung” тощо»⁵. У цьому переконує особливе ставлення до нього газетярів, адже в губернській пресі за 1852–1857 роки міститься матеріал тільки про одного місцевого музиканта — Костянтина фон Фейста.

Житомир, 2012. Вип. 2. С. 52–55; Гуральник Н. П. Історичні завоювання фортепіанної школи в контексті розвитку української музичної культури XX століття: аналіз періодизацій // Історико-педагогічний альманах. Київ : АПН України, 2006. Вип. 1. С. 17–26; Кузів М. З. Викладання музики і співу в навчальних закладах Кам'янець-Подільського в кінці XIX — першій половині XX століття // Вісник Прикарпатського університету. Івано-Франківськ : Фоліант, 2015. Вип. 30–31. Ч. II. С. 184–188; Михайличенко О. В. Музичне шкільництво на східноукраїнських землях у другій половині XIX ст. // Теоретичні питання культури, освіти та виховання : зб. наук. праць / Київський нац. лінгвістичний ун-т. Київ, 2014. Вип. 50. С. 164–172; Назаренко М. П. Розвиток професійної музичної освіти в Україні (XVIII–XIX ст.) // Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія : Педагогічні науки. Кіровоград, 2012. Вип. 107 (2). С. 28–38; Матвієнко Н. І. Музична освіта та виховання дітей і молоді на Чернігівщині (XVIII–XIX ст.): навч. посіб. / Ніжинський держ. ун-т ім. Миколи Гоголя. Ніжин, 2011. 186 с.; Рибалко Т. О. Музичне життя Миколаївщини у II половині XIX століття // Культура народів Причорномор'я. Симферополь : Межвузовський центр «Крым», 2010. № 196. Т. 1. С. 39–41.

¹ Тимощенко Г. А. К вопросу о негромких именах: Константин Фейст // Русские музыкальные архивы за рубежом. Зарубежные музыкальные архивы в России : мат-лы междунар. конф. / Московская гос. консерватория им. П. И. Чайковского Москва, 2013. Вып. 6. С. 215–220; Тимощенко Г. А. «Ноктюрн» К. Фейста как романтическая музыкальная пьеса. Опыт работы с рукописной книгой // Записки Отдела рукописей / Рос. гос. б-ка. Москва : Пашков дом, 2004. Вып. 52. С. 615–619.

² Тимощенко Г. А. К вопросу о негромких именах: Константин Фейст // Русские музыкальные архивы за рубежом. Зарубежные музыкальные архивы в России. Москва, 2013. Вып. 6. С. 215.

³ Автор статті визначив себе аббревіатурою «М. Д ... ь».

⁴ Д ... ь М. Композитор К. Ф. Фейст // Харьковские губернские ведомости. 1857. № 4. С. 382.

⁵ Там само.

Хоча у харківський період про митця писали переважно як про композитора, К. фон Фейст також плідно працював як педагог. Він мав репутацію «майстерного, досвідченого і сумлінного вчителя фортепіано, закоханого у своє мистецтво, який з рідкісним знанням справи вмів передавати його своїм учням»¹. Як зазначає Г. Тимощенкова, К. фон Фейст «належав до певного кола авторитетних музичних педагогів того часу»², як і відомі харківські піаністи: Микола Дмитрієв, Йосиф Вільчек³, пізніше — Олександра Ястремська⁴. Крім викладання, К. фон Фейст успішно концертував. За спогадами, він приносив «хвилини приємного задоволення своєю майстерною грою» й «удостоювався особливої уваги публіки, яка завжди оцінює людей по заслугах»⁵. Проте саме композиторська діяльність, на глибоке переконання харківських прихильників його таланту, мала увічнити пам'ять про митця. Наголошуючи на цьому, автори статей зазначали: «Музикальність, яка обмежується лише чіткою грою на будь-якому інструменті, може, поза сумнівом, скласти певну славу, але оскільки нічого не заповідано нащадкам, то й пам'ять про такого музиканта зазвичай буває не міцна... Навпаки, до честі пана Фейста, як людина, сповнена музичних здібностей, при неослабній праці та поступовому досягненні успіху, він сповнений глибокого прагнення до більш тривалого визнання. Він досить ясно розуміє завидну долю того, хто намагається *“не слить, а быть”* [курсив автора], тому обережно і ретельно обробляє кожний свій твір, ніби готуючи його для якогось невловимого, але світлого майбутнього»⁶.

Композитор фон Фейст писав переважно популярні на той час салонні п'єси і військові марші, які щедро присвячував членам імператорської родини, даруючи з нагоди ювілеїв, державних свят і різних життєвих подій. Незважаючи на те, що опуси митця «не відзначались різнобічним характером», їх автор «неодноразово удостоювався Найвищого схвалення і був нагороджений коштовними подарунками»⁷. Варто нагадати, що написання музичних творів на честь царствених осіб мало давню традицію. Ще в середньовіччі в церковних співах (многоліттях, стихирах) виголошувались молитви за царя та його родину. У XVII столітті в російській музиці набув поширення жанр панегіричного (віватного⁸) канта, яким прославляли коронованих осіб під час прийомів і свят. Проте звичай дарувати рукописи своїх творів російським імператорам утвердився наприкінці XVIII століття, триваючи до завершення правління родини Романових. Цікаво, що нотні презенти російському самодержцю підносили як вітчизняні композитори, так і музиканти з інших країн, які перебували в Росії, а також надсилали з-за кордону. У проекті «До 400-річчя дому Романових» на

¹ З...ській П. Награда за талант // Харьковские губернские ведомости, 1852. № 38. С. 354.

² Тимощенкова Г. А. К вопросу о негромких именах: Константин Фейст // Русские музыкальные архивы за рубежом. Зарубежные музыкальные архивы в России. Москва, 2013. Вып. 6. С. 215.

³ У Миколи Дмитровича Дмитрієва (1829–1893) та кандидата музичних мистецтв, чеха австрійського походження Йосифа Еммануїловича Вільчека (1832–1889) протягом 1855–1860-х років гри на фортепіано навчався Микола Лисенко. Зокрема, він часто виступав у камерних вечорах, які двічі на місяць (у неділю) у себе вдома (по вул. Чеботарській) влаштовував Й. Вільчек.

⁴ Олександра Євгенівна Ястремська (1870–1952) — випускниця Московської консерваторії по класу фортепіано професора Павла Пабста, вважається однією із засновниць дитячої музичної школи імені П. І. Чайковського в Харкові (1924).

⁵ Д...ь М. Композитор К. Ф. Фейст // Харьковские губернские ведомости. 1857. № 4. С. 383.

⁶ Там само. С. 382.

⁷ Там само.

⁸ Віват (від латинського *vivat*) — слава. Віватні канти виконував хор або ансамбль співаків.

сайті Російської національної бібліотеки¹ представлено добірку зі ста таких «музичних дарунків» різних жанрів, серед яких майже третину становлять марші². Саме цей жанр переважав і в композиторській творчості К. фон Фейста. Серед його музичних п'єс, які були схвалені августійшими особами, марші: «Кінна рись» (1845), «Інфантерійський» (1850) і «Тріумфальний» (1852). З цього приводу чугуївський кореспондент «Губернських відомостей»³ у статті «Нагорода за талант» інформував: «У 1845 році пан Фейст мав щастя піднести Государю Імператору створений ним марш “Кінна рись” і був пожалований за це діамантовим перснем. У 1850 році він знову підніс Його Високостям Великим Князям “Інфантерійський марш” і знову нагородою за це був діамантовий перстень. У цьому, 1852 році твір пана Фейста “Тріумфальний марш” був удостоєний схвалення і подарунка — діамантового персня від Государя Імператора»⁴. Характеризуючи марші композитора, автор публікації зазначав, що вони «сповнені мелодії та гармонії, які рідко трапляються у воєнно-музичних творах» і загалом, «не тільки ці, а й інші твори пана Фейста вирізняються витонченістю й оригінальністю»⁵.

Композитор написав у Харкові також розгорнуті п'єси для фортепіано: «Цецилія мазурка» (1855), «Ноктюрн» (1858), присвячені дружині Великого князя Михайла Миколайовича Великій княгині Ользі Федорівні (у дівоцтві Цецилії Августі); «Grand valse» («Hochzeits Feuerwalzer» — «Весільний вогняний вальс»), присвячений Великому Князю Миколі Миколайовичу з нагоди одруження Його Імператорської Високості (1856)⁶ та «Марш на спогад Священного Коронування Його Імператорської Високості» (1857). Два останні твори, як зазначалось у «Губернських відомостях», «сповнені безперечних достоїнств і піднесені Царственим Особам, були прийняті прихильно з оголошенням композитору Монаршого благовоління і щирої вдячності»⁷.

У 1858 році Харків відвідала Велика княгиня Ольга Федорівна. Її візит став приводом для написання «Ноктюрну» (*мі-бемоль мажор*), який К. фон Фейст подарував своєму адресату. Залишаючи місто, Ольга Федорівна забрала нотний рукопис із собою. Невдовзі він поповнив нотне зібрання Великої княгині, а на його другому аркуші з'явився її штамп⁸. Зазначимо, що майже всі представники російського царського двору володіли музичними інструментами: жінки надавали перевагу фортепіано, а чоловіки — скрипці й духовим інструментам. Великій княгині Ользі Федорівні композитори часто присвячували свої твори: «Серед нотних рукописів, що належали романівській династії <...> значну частину складають твори присвячені Великій княгині

¹ Музыкальные дары русским императорам. Проект Российской национальной библиотеки. URL: http://expositions.nlr.ru/MusicalManuscripts/_Project/page_Manuscripts.php?find=1 (дата обращения: 30.09.2019).

² Превалювання маршів у дарунках царственим особам зумовлювалося попитом на них на всіх урочистостях, ювілейних святах, а також коронації кожного імператора. Окрім парадних, писали й траурні марші — з нагоди смерті того чи іншого представника Дому Романових.

³ Автор публікації позначив себе як «П. З...ський».

⁴ З...ській П. Награда за талант // Харьковские губернские ведомости. 1852. № 38. С. 354.

⁵ Там само.

⁶ У 1856 році в Петербурзі відбулося одруження Великого Князя Миколи Миколайовича з Олександрою Фридерикою Вільгельміні, дочкою герцога Ольденбургського (у православ'ї Олександрою Петрівною).

⁷ Д...ь М. Композитор К. Ф. Фейст // Харьковские губернские ведомости, 1857. № 4. С. 383.

⁸ Рукопис (чорнилом) «Ноктюрну» фон Фейста зберігається в Російській державній бібліотеці. На титульному аркуші є авторський напис польською: «naczysto przepisał K. Faist» («начисто переписав К. Фейст»).

Ользі. Переважно це п'єси салонного характеру, які цілком відповідали естетиці аристократичних салонів XIX століття»¹.

«**Ноктюрн**», нумерований як опус 1², далеко не перший у музичному доробку К. фон Фейста. Ефектна концертна мініатюра має: тричастинну форму; повільний темп (*Andantino*); тридольний ритм (6/8); розгорнуту наспівну мелодію, що плине над гармонічними фігураціями басового акомпанементу, варіаційний тип розвитку тематичного матеріалу, негучну динаміку, тобто всі засоби, якими створюється поетичний, мрійливий настрій нічного пейзажу. Вишуканість мелодичної лінії у першому розділі композитор підкреслив філігранною мелізматикою (довгі форшлаги, морденти, арпеджіато тощо), завдяки яким музика набула рафінованої витонченості. Функціонально проста акордика, використання гармонічних зворотів *T-II*, *II-DD*, *DD-D*, де-не-де доповнюються альтерованими ступенями, які збагачують звукову барву терпкістю колориту. Неспішне, ніби запізніле розв'язання акордів домінантової групи справляє враження чарівної нічної млости.

Середній розділ темпово і тематично контрастний. Гармонічно нестійкий, насичений відхиленнями в тональності різного ступеня спорідненості, у поєднанні з прозорою, диференційованою на різні плани фактурою і ритмічним ефектом коливання (остинатний рух шістдесят четвертими тривалостями), він викликає відчуття широкого повітряного простору, «вібруючого подиху ночі», у якому розчиняються обриси всіх речей. Відсутність тематичної репризи компенсується репризою тональною, у якій тематичне зерно розчиняється у форшлагах і фігураціях верхнього регістру.

Утілюючи свій задум, К. фон Фейст уважний до кожної деталі. Він каліграфічно чітко виписав усі знаки акцентуації, педалізації, різноманітні штрихи, динамічні градації. Автограф справляє враження витонченої графічної роботи. «З рідкісною наполегливістю, — зазначають фахівці, — автор дотримується в ньому розподілу “жирних” і “волосних” ліній, наближаючи рукопис до своєрідного еталону — “нотного пропису”»³. Оскільки нотних примірників інших творів харківського періоду діяльності композитора знайти не вдалося⁴, наведемо думку місцевої критики про них. Досить несподівано критики, характеризуючи творчість К. фон Фейста, не послали на музичні опуси митця, а наголошували на відсутності альтернативної композиторської творчості у цей період: «У нас так мало діячів на музичному терені, які трудяться над творами серйозними, які пишуть так звані класичні п'єси, що всяким твором не можна не дорожити і не узагальнювати його <...> незважаючи на всі його недоробки»⁵. Отже, «позитивні й негативні сторони пана Фейста як композитора», вони визначали досить своєрідно: «У його музиці є душа»⁶, — конкретизуючи далі свою думку так: «...У п'єсах Фейста не нагромаджено безлічі ефектних і вражаючих місць, не зумовлених ідеєю; він майстерно обробляє свої твори, у нього жива, грайлива

¹ Тимошенко Г. А. К вопросу о негромких именах: Константин Фейст // Русские музыкальные архивы за рубежом. Зарубежные музыкальные архивы в России. Москва, 2013. Вып. 6. С. 216.

² Фрагменти нотного рукопису «Ноктюрну» опубліковано у статті Г. Тимошенкової (Тимошенко Г. А. «Ноктюрн» К. Фейста как романтическая музыкальная пьеса. Опыт работы с рукописной книгой // Записки Отдела рукописей. Москва: Пашков дом, 2004. Вып. 52. С. 615–619). За цими матеріалами здійснено стислий аналіз твору.

³ Тимошенко Г. А. К вопросу о негромких именах: Константин Фейст // Русские музыкальные архивы за рубежом. Зарубежные музыкальные архивы в России. Москва, 2013. Вып. 6. С. 220.

⁴ Маємо припущення, що вони взагалі втрачені.

⁵ Д... в М. Композитор К. Ф. Фейст // Харьковские губернские ведомости, 1857. № 4. С. 383.

⁶ Там само.

уява, багато різноманітності і талант гнучкий на перифразу; музична мова безкінечно зазнає змін, мелодія і гармонія значною мірою доступні його обдаруванню»¹. «Прислухайтесь уважно до деяких п'єс артиста, — пропонував один із дописувачів, — і ви відразу відчуєте, у чому полягає вплив митця і що таке ідея в композиторській творчості»². Водночас критики опонували тим, хто вважав, що твори митця «є дуже мало самостійними, що вони не справляють майже ніякого враження, як компіляції <...> підробки під відомий народний мотив...»³. Усе це, на переконання одного з авторів, не є недоліками, оскільки «в музиці вже так багато зроблено відомими майстрами попередніх епох, що сучасному композитору достатньо вивчати досвід своїх попередників і писати <...> за зразками, визнаними за найкращі»⁴.

У 1860-х роках фон Фейст переїхав до Москви, він продовжує писати музичні твори з посвятами. Два марші — «Урочистий марш» (1862) і «Тисячолітній святковий марш» (1862) — написані, відповідно, з нагоди «всеобщего радостного приезда» Їх Імператорської Високості до Москви і «тисячолітнього царювання російської держави». Вони були адресовані членам імператорської родини⁵. Рукописи клавирів цих творів розміщені на сайті Російської національної бібліотеки⁶, за якими й здійснюємо їх аналіз.

Марш, як один із найбільш регламентованих музичних жанрів, підпорядкований сталим канонам. «Сформований жанровий інваріант, — зазначає А. Кушнірук, — представлений у кожному окремому марші завдяки обов'язковим його ознакам: парний метр, чітка ритмічна формула з частим використанням пунктиру, стандартний інструментальний склад (духові, ударні), активна мелодика з опорою на квартові інтонації і переважанням таких мелодичних структур, як рух звуками тризвуку і гами, оспівування тощо <...> Незважаючи на країну “народження” маршу, — підкреслює дослідниця, — його головні жанрові ознаки будуть незмінними»⁷. Усе це повною мірою стосується маршової музики фон Фейста.

Яскравий концертний «Урочистий марш» (фа мажор, ор. 216), написаний для духового оркестру⁸ у складній тричастинній формі з фіналом, має: розмір 4/4 (*alla breve*), енергійний ритмічний рисунок, що складається з пунктирних та остинатних формул, кварто-квінтову і тризвукову фанфарну інтонаційну будову, терцієво-секстове співвідношення голосів, переважно гучну динаміку, особливо у крайніх розділах. Першій частині, контрастному тріо й фіналу передують традиційні епізоди «Unissone» і «Signalle», які надають твору піднесеного, святкового настрою.

¹ Д... ь М. Композитор К. Ф. Фейст // Харьковские губернские ведомости, 1857. № 4. С. 383.

² Там само.

³ Дослідниця жанрової специфіки маршу А. Л. Кушнірук вважає, що пряме, відверте запозичення або приховане використання з переінтонуванням і плагіат були притаманні значною мірою маршовій музиці XIX століття (Кушнірук А. Л. Жанр маршу крізь призму національної специфіки // Художня культура. Актуальні проблеми : наук. вісник / Ін-т проблем сучасного мистецтва НАМ України. Київ, 2017. Вип. 13. С. 170). Оскільки цей жанр переважав у творчості К. фон Фейста, можливо, наведені критичні висловлювання стосувались його маршів.

⁴ Д... ь М. Композитор К. Ф. Фейст // Харьковские губернские ведомости, 1857. № 4. С. 383.

⁵ «Тисячолітній святковий марш» присвячено царській родині і спадкоємцю Всеросійського престолу Миколі Олександровичу, «Урочистий марш» — «Їх Імператорській Величності Государю Імператору Олександру Миколайовичу та Государині Імператриці Марії Олександрівні».

⁶ Музыкальные дары русским императорам. Проект Российской национальной библиотеки.

⁷ Кушнірук А. Л. Жанр маршу крізь призму національної специфіки // Художня культура. Актуальні проблеми. Київ, 2017. Вип. 13. С. 169.

⁸ Рукописом є клавир маршу з виписаною партією барабана.

Зважаючи на закиди критики щодо примітивності музики К. фон Фейста, значимо, що така оцінка не об'єктивна. Музика маршу сповнена відхиленнями й модуляціями, має різноманітну за складом і характером мелодику, завершену і збалансовану форму. Крайні розділи гімнічного плану, зберігаючи *фа мажорну* ладову основу, у перехідних побудовах «мігрують» у тональність домінанти (*до мажор*), готуючи появу *ля-бемоль мажорного* серединного епізоду. У тріо (*сі-бемоль мажор*) характер музики змінюється — тріольним ритмом і більш гнучкою мелодикою створюється ліричний настрій. Емоційний стан підкреслено авторською ремаркою *dolce cantabile* і динамікою, обмеженою переважно тихою звучністю (*piano — pianissimo*). Кода — це кульмінаційне завершення твору, вона ґрунтується на ланцюгах висхідних секвенційних побудов (*fortissimo*) як апофеоз світла й радості, ефект якого посилено партією тамбурина в останніх тактах п'єси.

К. Фон Фейст застосовує усталену складну тричастинну форму і в «**Тисячолітньому святковому марші**» (*ре мажор*). Урочистість музики тут посилюють постріли гармат, які окремими ремарками автор вписав у текст клавіру. Драматургічно цей марш суттєво відрізняється від попереднього, а саме: кульмінаційний центр, закріплений за кодою, композитор переносить у тріо, протиставляючи ліричному, умиролюбному звучанню закличну сигнальність. Контрастність розділу підкреслена всіма засобами: мелодикою, фактурою, динамікою, акцентуацією тощо. Такий прийом надав композитору можливість змістити смислові координати, уникнути коди. Реприза «*da capo*» врівноважує форму, логічно завершуючи церемоніальну п'єсу.

Інших творів К. фон Фейста, на жаль, знайти не вдалося, хоча його композиторська діяльність була досить плідною. Якщо припустити, що автор нумерував свої опуси у порядку їх створення, то за чотири роки (від «Ноктюрну» до «Урочистого маршу») він написав більше двохсот композицій.

Українська скромна інформація, яку вдалося зібрати про К. фон Фейста, свідчить, що подальша діяльність митця була переважно педагогічною: усі свої зусилля піаніст спрямував на заснування музичних шкіл у великих і малих містах Російської імперії. Наталія Гуральник¹, Олег Михайличенко² і Марія Назаренко вважають³ К. фон Фейста одним із фундаторів приватних форм музичного навчання в Україні. Вони наголошують, що 1881 року він відкрив першу вокально-інструментальну школу в Києві. Проте, десятиліттям раніше, 1873 року, К. фон Фейст заснував приватну музичну школу у Воронежі. Як зазначають історики Лариса Вахтель і Наталія В'юнова, на той час потреба в музичному навчальному закладі в губернському місті була досить гострою, і школа, яку відкрив К. фон Фейст, була досить популярною⁴. До речі, певний час фортепіанну гру у цій школі викладав Вітольд Ганнібалович Ростропович, дід відомого віолончеліста Мстислава Ростроповича.

¹ Гуральник Н. П. Історичні завоювання фортепіанної школи в контексті розвитку української музичної культури ХХ століття: аналіз періодизацій // Історико-педагогічний альманах. Київ : АПН України, 2006. Вип. 1. С. 24.

² Михайличенко О. В. Музичне шкільництво на східноукраїнських землях у другій половині ХІХ ст. // Теоретичні питання культури, освіти та виховання : зб. наук. праць / Київський нац. лінгвістичний ун-т. Київ, 2014. Вип. 50. С. 169.

³ Назаренко М. П. Розвиток професійної музичної освіти в Україні (ХVІІІ–ХІХ ст.) // Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія : Педагогічні науки. Кіровоград, 2012. Вип. 107 (2). С. 34.

⁴ Вахтель Л. В., В'юнова Н. И. Истоки музыкально-педагогического образования в Воронеже // Вестник Воронежского государственного университета. Серия: Проблемы высшего образования. Воронеж, 2016. № 3. С. 17.

У середині 1870-х років фон Фейст повертається в Україну і засновує музичну школу в Сумах (1874). Про її діяльність не збереглося жодних документів. Наступного року він намагається створити такий же навчальний заклад у Житомирі. Зокрема, у доповідній записці Генерал-губернатору Київської, Подільської і Волинської губерній К. фон Фейст зазначає, що такі школи він відкрив у Воронежі й Сумах: «Вони мають абсолютно приватний і всестановий характер і перебувають під постійним наглядом поліції»¹. Він підкреслює, що в Житомирі багато талановитих дітей із бідних верств населення, які не можуть оплачувати навчання. «Я прошу Вас увійти в моє крайнє становище, бо Житомирське товариство допомоги не надало. Чи не буде Київське зібрання таким люб'язним, щоб задовольнити моє уклінне прохання...»² виділити кошти на утримання школи. Окремо фон Фейст звертається до начальника Волинського губернського навчального округу з ініціативою прискорити відкриття школи. Він наголошує, що «найнято квартиру, завезено інструменти і не завадило б подати документи до розгляду в Канцелярію»³. Проте губернські керівники, до яких музикант надіслав ще два листи, не поспішали з допомогою. Благодійні наміри довели музиканта до повного зубожіння. У своїх посланнях він закликає: «Ваше Високоповажносте! Я мав би вислати формальне клопотання, але навіть не маю чим оплатити гербовий збір...»⁴; «Вельмишановний пане Губернаторе! Витратив останні кошти, хворий ногами... Удостойте скорішим дозволом відкрити в Житомирі музичну школу»⁵. Не отримавши позитивної відповіді, «фундатор початкової освіти» відкриває музичну школу в Ніжині. К. Фон Фейст звертається до директора Ніжинського історико-філологічного інституту (1876) із пропозицією приєднати засновану школу до вищого навчального закладу, аргументуючи це тим, що «вбачає в ніжинських студентах та учнях інститутської гімназії значний музично-професійний потенціал» і школа, «з широким спектром теоретичних і практичних музичних дисциплін могла б підготувати до консерваторії талановиту молодь»⁶.

Через п'ять років плідної праці музикант переїхав до Києва і заснував музичну школу, про яку вже йшлося. Вокально-інструментальна школа, затверджена ІV відділенням канцелярії Міністерства внутрішніх справ Його Імператорської Величності, містилась по вулиці Хрещатик, будинок Нечаєва, 32, на другому поверсі. У школі навчали гри на фортепіано, співу, теорії музики. По закінченні видавалося свідоцтво про право викладати відповідні дисципліни.

У 1884 році К. фон Фейст вирішує перевести очолювану ним школу до Кам'янець-Подільського. Він надсилає губернатору міста листа з проханням дозволити здійснити задумане, а також виділити невелику субсидію для навчання «певної кількості бідних дітей музики, теорії та співу безкоштовно» і будинок для проживання його

¹ Дело об открытии К. фон Фейстом музыкальной школы в Житомире // Центральный державный историчный архив Украины, м. Київ. Ф. 442. Оп. 54. Спр. 239. Арк. 3.

² Там само. Арк. 2.

³ Там само. Арк. 3.

⁴ Там само. Арк. 5.

⁵ Там само.

⁶ Дело конференции историко-филологического института князя Безбородько в Нежине о музыкальной школе фон Фейста // Відділ Державного архіву Чернігівської області в м. Ніжині (ВДАЧО в м. Ніжині). Ф. 1105. Оп. 1. Спр. 44. Арк. 1.

сім'ї¹. К. Фон Фейст виявляє готовність переїхати до 20 серпня і надіслати до Санкт-Петербурга запит про «приєднання музичної школи до Імператорського музичного товариства»². Проте йому було відмовлено, оскільки місто на той час не мало приміщення і коштів для утримання школи.

Невтомний К. фон Фейст здійснює спробу перевести музичну школу до Миколаєва. У серпні 1885 року він звертається з клопотанням до міського голови про переміщення навчального закладу у промислове місто. Як і раніше, однією з турбот музиканта були кошти для навчання дітей із незаможних родин. Особливістю музичних шкіл, які він відкривав, було те, що поряд із дітьми з багатих родин навчалися діти бідних. На цьому музикант наголошував майже в кожному своєму посланні керівництву губернських і міських адміністрацій. Так, директор школи висував такі умови: надання благодійної субсидії 1200 крб. на рік для навчання дітей із малозабезпечених родин; будинку з п'яти-шести опалювальних кімнат, службового приміщення та дві-три кімнати для проживання його сім'ї; коштів на переїзд — 200 крб³. Окрім навчання музики, К. фон Фейст пропонував, за бажанням батьків, викладати французьку, німецьку, російську мови, а також давати уроки танцю. Як свідчить листування миколаївського міського голови з військовим губернатором, місто на той момент було готове виділити зазначені кошти, проте інші вимоги музиканта були надто високими. У відповіді на запит К. фон Фейста зазначалось: «При всьому бажанні мати музичну школу в місті Миколаєві, тепер, при занепаді торгівлі й стагнації в комерційній справі, місто не може понести такі витрати на відкриття й утримання музичної школи»⁴. На повторне звернення митця, датоване 18–20 листопада, відповідь узагалі не надійшла.

Змушений відмовитись від переїзду, К. фон Фейст продовжив педагогічну роботу в Києві, де нарешті належно оцінили його діяльність. У 1889 році Шах Персії пожалував директору Київської музичної школи вищу відзнаку своєї країни, досить поширений на той час у Російській імперії «Орден Лева і Сонця»⁵. Ця коштовна вишгородка, призначена спеціально для іноземців, стала справедливим визнанням таланту і наполегливої праці відомого музиканта Костянтина Францовича фон Фейста.

Висновки. Плідна творча діяльність К. фон Фейста становить вагомий внесок у розвиток української музичної культури. Особливо важливими у становленні музичної освіти стали його педагогічні досягнення. Відкриття мережі музичних шкіл, зокрема для навчання дітей із незаможних родин, сприяло піднесенню початкової музичної освіти. Композиторський доробок К. фон Фейста, який більшою мірою втрачений, відбиває естетичні тенденції розвитку російської музики у XIX столітті.

¹ Дело Каменецкой городской управы об открытии в г. Каменце музыкальной школы // Кам'янець-Подільський міський архів. Ф. 249. Оп. 1. Спр. 5538. Арк. 3.

² Там само. Арк. 4.

³ Письмо директора Киево-Подольской музыкальной школы К. Ф. фон Фейста от 29 августа 1885 года // Державний архів Миколаївської області (ДАМО). Ф. 216. Оп. 1. Спр. 2631. 6 арк.

⁴ Письмо Николаевского городского головы Военному губернатору. Державний архів Миколаївської області // ДАМО. Ф. 216. Оп. 1. Спр. 2632. Арк. 1.

⁵ Дело о награждении директора К. фон-Фейста // Центральний державний історичний архів України. Ф. 442. Оп. 54. Спр. 239. Арк. 7.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ І ДЖЕРЕЛ

1. Бовсунівська Н. М. Добročинність у сфері музичної освіти Волинської губернії: історичний екскурс // Сучасна музика в сучасному світі: зб. наук. праць / Житомирський держ. ун-т ім. Івана Франка. Житомир, 2012. Вип. 2. С. 52–55.
2. Вахтель Л. В., Вьюнова Н. И. Истоки музыкально-педагогического образования в Воронеже // Вестник Воронежского государственного университета. Серия: Проблемы высшего образования. Воронеж, 2016. № 3. С. 15–18.
3. Гуральник Н. П. Історичні завоювання фортепіанної школи в контексті розвитку української музичної культури ХХ століття: аналіз періодизацій // Історико-педагогічний альманах. Київ : АПН України, 2006. Вип. 1. С. 17–26.
4. Дело Каменецкой городской управы об открытии в г. Каменце музыкальной школы // Кам'янець-Подільський міський архів. Ф. 249. Оп. 1. Спр. 5538. 12 арк.
5. Дело конференции историко-филологического института князя Безбородько в Нежине о музыкальной школе фон Фейста // Відділ Державного архіву Чернігівської області в м. Ніжині. Ф. 1105. Оп. 1. Спр. 44. 9 арк.
6. Дело об открытии К. фон Фейстом музыкальной школы в Житомире // Центральний державний історичний архів України, м. Київ. Ф. 442. Оп. 54. Спр. 239. Арк. 3–4.
7. Дело о награждении директора К. фон-Фейста // Центральний державний історичний архів України. Ф. 442. Оп. 54. Спр. 239. Арк. 7.
8. Д ... ь М. Композитор К. Ф. Фейст // Харьковские губернские ведомости. 1857. № 4. С. 382–383.
9. З...скій П. Награда за талант // Харьковские губернские ведомости. 1852. № 38. С. 354.
10. Кузів М. З. Викладання музики і співу в навчальних закладах Кам'янця-Подільського в кінці ХІХ — першій половині ХХ століття // Вісник Прикарпатського університету імені Василя Стефаника. Серія: Мистецтвознавство. Івано-Франківськ : Фоліант, 2015. Вип. 30–31 Ч. II. С. 184–188.
11. Кушнірук А. Л. Жанр маршу крізь призму національної специфіки // Художня культура. Актуальні проблеми : наук. вісник / Ін-т проблем сучасного мистецтва НАМ України. Київ, 2017. Вип. 13. С. 168–180.
12. Матвієнко Н. І. Музична освіта та виховання дітей і молоді на Чернігівщині (ХVІІІ–ХІХ ст.) : навч. посіб. / Ніжинський держ. ун-т ім. Миколи Гоголя. Ніжин, 2011. 186 с.
13. Михайличенко О. В. Музичне шкільництво на східноукраїнських землях у другій половині ХІХ ст. // Теоретичні питання культури, освіти та виховання : зб. наук. праць / Київський нац. лінгвістичний ун-т. Київ, 2014. Вип. 50. С. 164–172.
14. Музыкальные дары русским императорам. Проект Российской национальной библиотеки URL: http://expositions.nlr.ru/MusicalManuscripts/_Project/page_Manuscripts.php?find=1 (дата обращения: 30.09.2019).
15. Назаренко М. П. Розвиток професійної музичної освіти в Україні (ХVІІІ–ХІХ ст.) // Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія : Педагогічні науки. Кіровоград, 2012. Вип. 107 (2). С. 28–38.
16. Письмо директора Киево-Подольской музыкальной школы К. Ф. фон Фейста от 29 августа 1885 года // Державний архів Миколаївської області. Ф. 216. Оп. 1. Спр. 2631. 6 арк.
17. Письмо Николаевского городского головы Военному губернатору. Державний архів Миколаївської області // Державний архів Миколаївської області. Ф. 216. Оп. 1. Спр. 2632. Арк. 1.

18. Рибалко Т. О. Музичне життя Миколаївщини у II половині XIX століття // *Культура народів Причорномор'я*. Симферополь : Межвузовський центр «Крим», 2010. № 196. Т. 1. С. 39–41.

19. Тимощенко Г. А. К вопросу о негромких именах: Константин Фейст // *Русские музыкальные архивы за рубежом. Зарубежные музыкальные архивы в России : мат-лы междунар. конф.* / Московская гос. консерватория им. П. И. Чайковского Москва, 2013. Вып. 6. С. 215–220.

20. Тимощенко Г. А. «Ноктюрн» К. Фейста как романтическая музыкальная пьеса. Опыт работы с рукописной книгой // *Записки Отдела рукописей / Рос. гос. б-ка. Москва : Пашков дом, 2004. Вып. 52. С. 615–619.*

REFERENCES

1. Bovsunivska, N. M. (2012). Philanthropy in the field of music education of Volynska province: historical excursus [Dobrochynnist u sferi muzychnoi osvity Volynskoi hubernii: istorychnyi ekskurs]. *Modern music in the modern world [Suchasna muzyka v suchasnomu sviti]*, a collection of scientific works. Zhytomyr Ivan Franko State University. Zhytomyr, 2, pp. 52–55 [in Ukrainian].

2. Vahtel', L. V. and V'junova, N. I. (2016). Origin of musical pedagogical education in Voronizh [Istoki muzykal'no-pedagogicheskogo obrazovaniya v Voronezhe]. *Proceeding of Voronezh State University [Vestnik Voronezhskogo gosudarstvennogo universiteta]*. Series: Problems of higher education [Serija: Problemy vysshego obrazovaniya]. Voronezh, 3, pp. 15–18 [in Russian].

3. Huralnyk, N. P. (2006). Historical achievements of piano school in the context of development of Ukrainian music culture of the 20 century: analysis of periodizations [Istorychni zavoiuvannia fortepiannoi shkoly v konteksti rozvytku ukrainskoi muzychnoi kultury XX stolittia: analiz periodyzatsii]. *Historical and pedagogical almanac [Istoryko-pedahohichniy almanakh]*. National Academy of Educational Sciences of Ukraine. Kyiv, 1, pp. 17–26 [in Ukrainian].

4. The case of Kamenets town council about music school opening in Kamenets town [Delo Kameneckoj gorodskoj upravly ob otkrytii v g. Kamence muzykal'noj shkoly] (1884). *Kamianets-Podil'skyi City Archives [Kam'ianets-Podil'skyi miskyi arkhiv]*. F. 249. Series 1. Case 5538. 12 p. [in Russian].

5. The case of the conference of prince Bezborodko Historical Philological Institute in Nezhin about von Feist's music school [Delo konferencii istoriko-filologicheskogo instituta knjazja Bezborod'ko v Nezhine o muzykal'noj shkole fon Fejsta] (1876). *Department of the State Archives of the Chernihiv region in Nizhyn [Viddil Derzhavnoho arkhivu Chernihivskoi oblasti v m. Nizhyni]*. F. 1105. Series 1. Case 44, 9 p. [in Russian].

6. The case about music school opening by C. von Feist in Zhytomyr [Delo ob otkrytii K. fon Fejstom muzykal'noj shkoly v Zhitomire] (1875). *Central State Historical Archives of Ukraine in Kyiv [Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy, m. Kyiv]*. F. 442. Series 54. Case 239, pp. 3–4 [in Russian].

7. The case about award presentation to school head C. von Feist [Delo o nagrazhdenii direktora K. fon-Fejsta]. *Central State Historical Archives of Ukraine in Kyiv [Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy, m. Kyiv]*. F. 442. Series 54. Case 239, p. 7 [in Russian].

8. D ... ъ, М. (1857). The composer C. F. Feist [Kompozitor K F. Fejst]. *Kharkov province gazette [Har'kovskie gubernskie vedomosti]*, 4, pp. 382–383 [in Russian].

9. Z...skij, P. (1852). Award for talent [Nagrada za talant]. *Kharkov province gazette [Har'kovskie gubernskie vedomosti]*, 38, p. 354 [in Russian].

10. Kuziv, M. (2015). Teaching music and singing in educational establishments of Kamianets-Podil'skyi at the end of 19 — first part of the 20 century [Vykladannia muzyky i spivu v navchalnykh zakladakh Kam'iansia-Podil'skoho v kintsi XIX — pershii polovyni XX stolittia].

Herald of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University [Visnyk Prykarpatskoho universytetu imeni Vasylia Stefanyka]. Series: Art Studies. Ivano-Frankivsk: Foliant, 30–31, pp. 184–188 [in Ukrainian].

11. Kushniruk, A. L. (2017). March genre in the light of national specific character [Zhanr marшу kriz pryзму natsionalnoi spetsyfiky]. *Artistic culture. Topical issues [Khudozhnia kultura. Aktualni problemy: nauk. visnyk]*. Modern Art Research Institute National Academy of Art Ukraine. Kyiv, 13, pp. 168–180 [in Ukrainian].

12. Matviienko, N. I. (2011). *Music education and upbringing children and youth in Chernihiv region (18–19 century) [Muzychna osvita ta vykhovannia ditei i molodi na Chernihivshchyni (XVIII–XIX st.)]*. Nizhyn Mykola Gogol State University. Nizhyn, 186 p. [in Ukrainian].

13. Mykhailychenko, O. V. (2014). Music school life in the eastern territories of Ukraine in the second part of the 19 century [Muzychne shkilnytstvo na skhidnoukrainskykh zemliakh u druhii polovyni XIX st.]. *Theoretical issues on culture, education and upbringing [Teoretychni pytannia kultury, osvity ta vykhovannia]*, a collection of scientific works. Kyiv National Linguistic University. Kyiv, 50, pp. 164–172 [in Ukrainian].

14. *Music Gifts fo the Russian Emperors [Muzykal'nye dary russkim imperatoram]*. The project of National Library of Russia [Proekt Rossijskoj nacional'noj biblioteki]. Available at: http://expositions.nlr.ru/MusicalManuscripts/_Project/page_Manuscripts.php?find=1 (accessed: 30.09.2019) [in Russian].

15. Nazarenko, M. P. (2012). Professional music education development in Ukraine (18–19 century) [Rozvytok profesiinoi muzychnoi osvity v Ukraini (XVIII–XIX st.)]. *Scientific Notes of Kirovohrad Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University [Naukovi zapysky Kirovohradskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka]*. Seriya: Pedagogical sciences [Serii: Pedahohichni nauky]. Kirovograd, 107 (2), pp. 28–38 [in Ukrainian].

16. A letter written by C. F. von Feist, the head of Kiyev-Podolska music school [Pis'mo direktora Kievo-Podol'skoj muzykal'noj shkoly K. F. fon Fejsta] (1885). *State Archives in Mykolaiv oblast [Derzhavnyi arkhiv Mykolaivskoi oblatti]*. F. 216. Series 1. Case 2631. 6 p. [in Russian].

17. Nikolayev mayor's letter to the Military Governor [Pis'mo Nikolaevskogo gorodskogo golovy Voennomu gubernatoru]. *State Archives in Mykolaiv oblast [Derzhavnyi arkhiv Mykolaivskoi oblasti]*. F. 216. Series 1. Case 2632. P. 1 [in Russian].

18. Rybalko, T. O. (2010). Musical life of Mykolaiv region in the II part of the 19 century [Muzychne zhyttia Mykolaivshchyny u II polovyni XIX stolittia]. *The culture of Black Sea region nations [Kul'tura narodov Prichernomor'ja]*. Simferopol: Interuniversity centre “The Crimea”, 196, vol. 1, pp. 39–41 [in Ukrainian].

19. Timoshhenkova, G. A. (2013). On the issue of less well-known names: Constantine Feis [K voprosu o negromkih imenah: Kostantin Fejst]. *Russian musical archives abroad. Foreign musical archives in Russia [Russkie muzykal'nye arhivy za rubezhom. Zarubezhnye muzykal'nye arhivy v Rossii]*. Materials from international conferences. Tchaikovsky Moscow State Conservatory. Moscow, 6, pp. 215–220 [in Russian].

20. Timoshhenkova, G. A. (2004). “The Nocturne” by C. Feist as a romantic musical piece. Experience of work on a manuscript book [«Noktjurn» K. Fejsta kak romanticheskaja muzykal'naja p'esa. Opyt raboty s rukopisnoj knigoj]. *Writings from the Department of manuscripts [Zapiski Otdela rukopisej]*. Russian State Library [Rossijskaja gosudarstvennaja biblioteka]. Moscow: Pashkov dom, 52, pp. 615–619 [in Russian].

Довжинец І. Г. Неизвестный Константин фон Фейст: композитор, пианист, педагог. Охарактеризовано творчество композитора, педагога, пианиста Константина Францевича фон Фейста, рассмотрены отдельные этапы его жизненного пути и направления творческой деятельности, воссоздан творческий портрет художника, раскрыта его роль в культурно-художественной жизни Украины середины XIX века. К. фон Фейст был талантливым концертующим пианистом. Как композитор, он писал преимущественно популярные в то время салонные пьесы и военные марши, которые щедро посвящал членам императорской семьи по случаю юбилеев, государственных праздников и различных жизненных событий. Воплощая свой замысел, К. фон Фейст внимателен к каждой детали: он каллиграфически чётко вносил все знаки акцентуации, педализации, разные штрихи, динамические градации. Его автографы производили впечатление утончённой графической работы. Кроме того, он активно проявил себя на педагогическом поприще, в частности, его считают одним из основателей частных музыкальных школ в Украине. В учебных заведениях, открытых музыкантом в Воронеже, Сумах, Киеве, Нежине, учились дети из семей состоятельных и бедных горожан. По воспоминаниям современников, он был добросовестным и опытным преподавателем. Композиторское наследие К. фон Фейста преимущественно утеряно, однако отдельные материалы, сохранившиеся в фондах библиотек, свидетельствуют о его высоком профессионализме и мастерстве. Опусы художника неоднократно благосклонно принимали представители императорской семьи, вознаграждая его ценными подарками. Плодотворная деятельность К. фон Фейста является весомым вкладом в развитие украинской культуры, особенно музыкального образования. Композиторское наследие К. фон Фейста отражает эстетические тенденции развития русской музыки во второй половине XIX века.

Ключевые слова: деятельность композитора и пианиста К. фон Фейста, музыкальное образование, музыкальная школа.

DOVZHYNETS INNA

Inna Dovzhynets — Doctor of Philosophy (Arts), associate professor of a department of choreography and music-instrumental performance of A. S. Makarenko Sumy National Pedagogical University (Sumy, Ukraine).

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-9663-2576>

DOI: [https://doi.org/10.31318/2414-052x.4\(45\).2019.189794](https://doi.org/10.31318/2414-052x.4(45).2019.189794)

UNKNOWN CONSTANTINE VON FEIST: COMPOSER, PIANIST, TEACHER

The relevance of the study is conditioned by the necessity to bridge gaps in Ukrainian music history, including unfairly forgotten names of musicians.

The main objective of the study is to investigate Constantine von Feist's stages of life and fields of creative activity as little known composer, teacher and pianist.

Methodology of the article is complex. It includes: a method of historical and systemic analysis which helps to consider C. von Feist's activity under certain historical conditions and to define his role in formation of Ukrainian music culture; a method of search and generalization of archive documentation which helps to use reliable and trustworthy information in exposition of fact-based material; a method of musically-theoretical analysis — aimed to thorough study of music compositions along with their content and form, to reveal imagery by means of the system of music expression means used by composer; a method of systematization and generalization which makes it possible to summarize all available data and to make a grounded conclusion.

The article pays attention to the fact that C. von Feist's activity was not studied by Ukrainian musicology before. However, culturally educated part of the society of the 19 century knew his works very well, as C. von Feist was a concert-giving pianist, composer and teacher.

The musician was born in Poland. He was educated in Warsaw conservatory. In 1842 he moved to Kharkiv. The newspapers of that time said that the musician's talent development took place exactly in Kharkiv ground. Here he became known as a composer, experienced and conscientious piano teacher and pianist-performer whose concerts always attracted the audience. C. von Feist's name was also well known abroad. Exemplary remarks about musician's activity were published in "The Warsaw courier" and in Vienna's newspapers.

During Kharkiv period C. von Feist paid the most attention to composing. He wrote mainly salon pieces and military marches which were popular at that time and which he often dedicated and presented to emperor's family representatives. C. von Feist was repeatedly granted Supreme favour and was awarded with valuable gifts. Among such compositions are the marches: "The Horse trot" (1845), "The Infanterian March" (1850), "The Triumphant March" (1852), "The march in remembrance of Sacred Crowning of His Imperial Highness" (1857), and also large pieces for piano: "Cecilia Mazurka" (1855), "Nocturne" (1858), dedicated to Grand duchess Olga Fyodorovna (ne Cecilia Augusta), "Grand valse" ("The Bridal Fiery Waltz"), dedicated to Grand Duke Nikolay Nikolaevich on the occasion of the wedding of His Imperial Highness (1856).

In 1860-ties C. von Feist moved to Moscow. He continued to compose and the tradition to dedicate his works. Two marches: "The Ceremonial March" (1862) and "The Millennial Festive March" (1862) written on the occasion of Their Imperial Highness's "general happy arrival" in Moscow and of "millennial reign of Russian government" respectively, were traditionally addressed to members of imperial family. Today the manuscripts of these compositions are kept in The National Russian Library.

The musician's further life was connected mainly with pedagogical activity: the pianist bent every effort to foundation of music schools in towns and cities of the Russian Empire.

In 1873 C. von Feist opened a private music school in Voronezh which was considerably popular among townspeople. In the middle of 1870-ties the musician moved to Ukraine and founded music schools in Sumy (1874) and in Nizhyn (1876).

In 1881 he created vocal-instrumental school in Kyiv. Most researchers consider it to be among the first private educational establishments in Ukraine. The school was approved by Ministry of the Interior. Playing the piano, singing and music theory were taught there.

In due course C. von Feist set himself the task to transfer Kyiv school to another town. He turned to the governor of Kamianets-Podilskyi with this idea but the first was refused. In 1885 the musician addressed a petition to the mayor of Mykolaiv, in which he suggested his assistance in transferring the educational establishment to the town entrusted to him. One of the schools head's conditions was: a subvention of 1200 rubles a year for teaching children from low-income families. But this time the musician did not obtain the consent as well.

Having cancelled his plans to move to another town, C. von Feist continued teaching in Kyiv, where his creative activity was at last appreciated. In 1889 the Shah of Persia granted the school head of Kyiv music school the highest badge of honor of his country — "The Order of the Lion and the Sun". Having received this precious reward, intended for foreigners, C. von Feist, a famous musician, became fairly recognized for his talent and hard work.

Results and conclusions. C. von Feist's fruitful creativity is a major contribution to development of Ukrainian music culture. His pedagogical achievements in formation of domestic musical education are especially important. Opened music schools, in particular for teaching children from low-income families, caused the growth of music level of the inhabitants, formation of the system of primary music education. C. von Feist's creative legacy as composer, the bulk of which have not survived, reflects aesthetic tendencies and genre priorities of Russian music of the 19 century.

Keywords: activity of composer and pianist C. von Feist, music education, music school.